Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2022

2η εκτίμηση - Απρίλιος 2024

Δρ. Άρης Ίκκος, ISHC
Επιστημονικός Διευθυντής

Σεραφείμ Κουτσός
Αναλυτής

©INSETE Intelligence – Επιτρέπεται η αναδημοσίευση με την προϋπόθεση της αναφοράς στην πηγή

INSETE INTELLIGENCE

Διευκρινίσεις και ειδικοί όροι:

- Η παρούσα μελέτη αποτελεί αποκλειστική πνευματική ιδιοκτησία του ΙΝΣΕΤΕ.
- Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, υπό τον όρο της ρητής αναφοράς της πηγής προέλευσης.
- Αν και έχει επιδειχθεί η δέουσα επιμέλεια ως προς τον έλεγχο των στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν και των εκτιμήσεων που παρουσιάζονται στην παρούσα μελέτη, το Ινστιτούτο ΣΕΤΕ (ΙΝΣΕΤΕ) και οι συγγραφείς της μελέτης δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τυχόν αποκλίσεις των πληροφοριών που αναφέρονται στην μελέτη ή για τυχόν παραλείψεις. Οι εκτιμήσεις και πληροφορίες που περιέχονται στην παρούσα μελέτη δίδονται για ενημερωτικούς και μόνο σκοπούς και όχι για εμπορικούς, επενδυτικούς, νομικούς ή άλλους σκοπούς. Η χρήση ή στήριξη στην μελέτη από οποιοδήποτε μέρος και τυχόν αποφάσεις που βασίζονται σε αυτήν αποτελούν αποκλειστική υπευθυνότητα αυτών που χρησιμοποιούν την μελέτη. Το ΙΝΣΕΤΕ και οι συγγραφείς της μελέτης δε φέρουν καμιά ευθύνη ή υποχρέωση για ζημίες που μπορεί να προκύψουν σε οποιοδήποτε, ως αποτέλεσμα αποφάσεων που τυχόν ληφθούν βασισμένες στην παρούσα μελέτη».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	**Εισαγωγή**	4
2.	**Σύνοψη**	6
3.	**Εισερχόμενος τουρισμός**	8
4.	**Βασικά μεγέθη εισερχόμενου τουρισμού 2021-2022**	9
5.	**Αφίξεις και Εισπράξεις από Κρουαζιέρα**	11
6.	**Έσοδα Αερομεταφορών και Θαλάσσιων μεταφορών**	13
7.	**Έσοδα Οδικών και Σιδηροδρομικών μεταφορών**	13
8.	**Εγχώριος τουρισμός**	14
9.	**Τουρισμός και έμμεσα οφέλη**	15
10.	**Επενδύσεις**	16
10.1	Επενδύσεις στον ξενοδοχειακό κλάδο	16
10.2	Επενδύσεις στους άλλους κλάδους του τουρισμού, πλην ξενοδοχείων και συνολικές επενδύσεις	17
11.	**Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία**	18
12.	**Περιφερειακή κατανομή και συμβολή ανά Περιφέρεια**	20
13.	**Συμβολή του τουρισμού στο ισοζύγιο πληρωμών**	21
14.	**Τουρισμός και Απασχόληση**	23
15.	**Πηγές**	25

1. Εισαγωγή

Ο τουρισμός ως «οριζόντια» οικονομική δραστηριότητα

Ο τουρισμός, σε αντίθεση με τις περισσότερες δραστηριότητες του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα, αποτελεί οριζόντια δραστηριότητα και όχι κάθετη. Δηλαδή, ο τουρισμός αποτελεί μια δραστηριότητα που οριοθετείται από την πλευρά της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ οι δραστηριότητες του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα αποτελούν δραστηριότητες παραγωγής και προσφοράς προϊόντων. Για παράδειγμα, ο μεταλλουργικός κλάδος συγκροτείται από τις εταιρείες παραγωγής προϊόντων μετάλλου και ο κλάδος των σιτηρών από τις αγροτικές επιχειρήσεις που παράγουν σιτηρά. Αντίθετα, η δραστηριότητα του τουρισμού επιδρά σε πολλούς κλάδους της οικονομίας, όπως μεταφορές (π.χ. ταξίδι με αεροπλάνο και transfer με λεωφορείο), διαμονής (σε ξενοδοχείο ή αλλού), εστίασης (σε εστιατόρια ή bar εντός ή εκτός του χώρου διαμονής), διασκέδασης (περιλαμβανομένων των επισκέψεων σε αξιοθέατα) και κατανάλωσης σε καταστήματα. Έτσι ο τουρισμός αποτελεί μια δραστηριότητα που -ούτως ή άλλως- αφορά πολλά και διάφορα μέρη του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού μιας χώρας.

Ο Τουρισμός ως δραστηριότητα στην Ελλάδα

Η σπουδαιότητα του τουρισμού στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας και της απασχόλησης θα αναλυθεί κατωτέρω διεξοδικά. Επιγραμματικά αναφέρουμε ότι ο τουρισμός αποτέλεσε τα χρόνια της κρίσης το ανάχωμα στην ύφεση και την ανεργία και στη συνέχεια οδήγησε την χώρα σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Η πανδημία COVID και τα μέτρα ανάσχεσης της εξάπλωσής της οδήγησαν σε πολύ μεγάλη μείωση του τουρισμού παγκοσμίως και στην Ελλάδα πλήττοντας καίρια την οικονομική ζωή των τουριστικών περιοχών αλλά και την οικονομία ευρύτερα. Η ταχύτατη ανάκαμψη του τουρισμού το 2021 και το 2022 στην Ελλάδα αφενός οδήγησε σε ταχύτατη ανάκαμψη του ΑΕΠ και της οικονομικής δραστηριότητας στις τουριστικές περιοχές αλλά και ανέδειξαν την χώρα ως τουριστικό προορισμό παγκόσμιας εμβέλειας. Τέλος, ο τουρισμός είναι ένας από τους τομείς που παρουσίασαν και εξακολουθούν να παρουσιάζουν σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον. Λόγω δε της μεγάλης διασποράς των τουριστικών προορισμών ανά την χώρα, ο τουρισμός παίζει καταλυτικό ρόλο στην διαμόρφωση του εισοδήματος σε πολλές Περιφέρειες της χώρας. Στον αντίποδα, ο τουρισμός έχει έντονη εποχικότητα λόγω του ότι οι διακοπές για Ήλιο & Θάλασσα -που αποτελούν την μεγαλύτερη ευρωπαϊκή προϊοντική αγορά- αποτελούν το βασικό τουριστικό προϊόν της χώρας.

Στόχος της παρούσας μελέτης

Δεδομένης της σημασίας του τουρισμού για την ελληνική οικονομία, η αποτύπωση των οικονομικών μεγεθών του αποτελεί προϋπόθεση για την διαμόρφωση και διατύπωση απόψεων και επιλογών ως προς την στρατηγική που πρέπει να ακολουθηθεί στον ελληνικό τουρισμό για την ανάπτυξή του και την επίλυση των προβλημάτων του. Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στο να συμβάλλει στην κατεύθυνση αυτή προσφέροντας μια βάση συζήτησης αποτυπώνοντας τα ακόλουθα μεγέθη του ελληνικού τουρισμού:

- την συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία μέσω αναλυτικής καταγραφής και αποτύπωσης των μεγεθών για τον Εισερχόμενο Τουρισμό, τον Εγχώριο Τουρισμό, τις επενδύσεις στον τουρισμό και τις Έμμεσες και Προκαλούμενες Επιδράσεις του στην οικονομία,
- την περιφερειακή διάσταση του τουρισμού, δηλαδή την συμβολή του στις οικονομίες των Περιφερειών της χώρας,
- την συμβολή του τουρισμού στη διατήρηση ισορροπίας στο Εξωτερικό Ισοζύγιο Πληρωμών της χώρας,
- την συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση.

Σύνοψη

Μετά από δύο χρόνια ταξιδιωτικών περιορισμών και γενικευμένης αβεβαιότητας λόγω της πανδημίας του κορονοϊού, το 2022 επανήλθε η ομαλότητα στην ταξιωτική βιομηχανία, ιδιαίτερα μετά το 1ο τρίμηνο του 2022, που επέδρασε θετικά στην απελευθέρωση της λανθάνουσας ζήτησης για διακοπές. Σε ότι αφορά την Ελλάδα, ο εισερχόμενος τουρισμός το 2022 επανήλθε σχεδόν στα προ πανδημίας επίπεδα:

- οι εισπράξεις από τον εισερχόμενο τουρισμό ήταν κατά **-2,4%** λιγότερες σε σχέση με το 2019 (**€ 17,3 δισ.** το 2022 έναντι από **€ 17,7 δισ.** το 2019).
- η άμεση επίπτωση του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2022 σημείωσε -σε τρέχουσες τιμές- αύξηση κατά **+3,4%** (από **€ 23,1 δισ.** το 2019 σε **€ 23,9 δισ.** το 2022) κυρίως λόγω:
  - της αύξησης των εσόδων από τις αερομεταφορές (**+4,1%**, από **€ 1,9 δισ.** το 2019 σε **€ 2,0 δισ.** το 2022),
  - του εγχώριου τουρισμού (**+40,7%**, από **€ 1,6 δισ.** το 2019 σε **€ 2,2 δισ.** το 2022) και
  - των επενδύσεων (**+47,2%**, από **€ 1,2 δισ.** το 2019 σε **€ 1,7 δισ.** το 2022).

Σε σύγκριση με το 2021, η ανάκαμψη το 2022 ήταν εντυπωσιακά ισχυρή. Συγκεκριμένα:

- παρουσίασε **σημαντική ανάκαμψη των εισπράξεων από το εξωτερικό κατά +70.6% ή +€ 8.236 εκατ. στα € 19.906 εκατ. (περιλαμβάνονται τα έξοδα μετάβασης και οι εισπράξεις από κρουαζιέρες), έναντι € 11.670 εκατ. το 2021.**
- **είχε σημαντική επενδυτική δραστηριότητα € 3,7 δισ., εκ των οποίων τα € 1,7 δισ. σε εγχώρια προστιθέμενη αξία,**
- **συνολικά, η αύξηση της άμεσης συνεισφοράς του τουρισμού, εισερχόμενου και εγχώριου, στην οικονομία της χώρας εκτιμάται σε € +8.929 εκατ.** (ή κατά +59,7%, από € 14.960 εκατ. άμεσης συνεισφοράς στην οικονομία το 2021 σε **€ 23.889 εκατ. το 2022**).
- η τουριστική δραστηριότητα παρέμεινε κατά κύριο λόγο εξαγωγική με το **89,8% των εισπράξεων του τουρισμού** να **προέρχονται από τον εισερχόμενο τουρισμό.**
- **η οικονομική συνεισφορά του αντιστοιχεί στο 11,6% του ΑΕΠ της χώρας**, ενώ αν συνυπολογιστεί και η **έμμεση συνεισφορά του, αντιστοιχεί μεταξύ 25,4% έως 30,6%,**

- από κάθε **€ 1,0 τουριστικής δραστηριότητας, δημιουργείται επιπλέον € 1,2 έως 1,65 πρόσθετης οικονομικής δραστηριότητας**. Ως αποτέλεσμα για κάθε € 1,0 τουριστικού εσόδου, το ΑΕΠ της χώρας αυξάνεται κατά € 2,2 έως € 2,65, **δηλαδή ο τουρισμός είναι ένας κλάδος με μεγάλη διάχυση ωφελειών στην οικονομία**,
- η οικονομία τριών νησιωτικών Περιφερειών (Ν. Αιγαίο, Ιόνια Νησιά και Κρήτη) εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό,
- **συνέβαλε άμεσα στην αιχμή (Q3) στο 16,7% της απασχόλησης** και συνολικά (άμεσα και έμμεσα) μεταξύ **36,7%** και **44,2%** ενώ αποτέλεσε και αποτελεί βασικό μοχλό μείωσης της ανεργίας,
- **κάλυψε με τις ταξιδιωτικές εισπράξεις το 44,7% του ελλείμματος** του ισοζυγίου αγαθών. Οι εισπράξεις αυτές ισούνται με το **49,0%** των εισπράξεων από τις εξαγωγές όλων των άλλων προϊόντων που εξάγει η χώρα, εξαιρουμένων των εισπράξεων από εξαγωγή πλοίων και καυσίμων.
- **αν στις ταξιδιωτικές εισπράξεις συνυπολογισθούν και οι εισπράξεις από αερομεταφορές και θαλάσσιες μεταφορές από τον εισερχόμενο τουρισμό**, τότε το **σύνολο των ταξιδιωτικών εισπράξεων ισούται με το 55,2% των εισπράξεων** από τις εξαγωγές όλων των άλλων προϊόντων πλην πλοίων και καυσίμων.

Είναι προφανής από τα παραπάνω η ανθεκτικότητα του τουρισμού και η σημασία του για την ελληνική οικονομία.

27,8 εκ.
Τουρίστες επισκέφθηκαν την Ελλάδα το 2022

2. Εισερχόμενος τουρισμός

Πίνακας 1: Εισερχόμενος τουρισμός, 2022

	Αφίξεις	%	Εισπράξεις (€)	%
Ιαν	341.401	1,2%	130.266.489	0,8%
Φεβ	317.037	1,1%	133.028.427	0,8%
Μαρ	414.255	1,5%	181.110.894	1,0%
Απρ	1.056.001	3,8%	608.070.393	3,5%
Μαι	2.205.210	7,9%	1.349.279.651	7,8%
Ιουν	3.649.442	13,1%	2.450.799.357	14,2%
Ιούλ	5.277.264	19,0%	3.539.614.882	20,5%
Αυγ	5.865.833	21,1%	4.069.053.552	23,6%
Σεπ	4.560.293	16,4%	2.777.455.612	16,1%
Οκτ	2.756.355	9,9%	1.468.121.558	8,5%
Νοε	812.359	2,9%	312.934.180	1,8%
Δεκ	580.092	2,1%	237.710.069	1,4%
Σύνολο	**27.835.541**	**100%**	**17.257.445.065**	**100%**
Αεροπορικώς	21.113.836	76%		
Οδικώς	6.149.169	22%		
Σιδηρ/μικώς	3.010	0%		
Ακτοπλοϊκώς	569.527	2%		

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Τα στοιχεία εισπράξεων υπόκεινται σε αναθεώρηση

Το 2022 η Ελλάδα υποδέχθηκε σχεδόν **27,8 εκατ. τουρίστες**, μόνιμους κατοίκους άλλων χωρών («Μη Κάτοικοι»), και εισέπραξε σχεδόν **€ 17,3 δισ**.

Αναφορικά με το μεταφορικό μέσο, η εικόνα λόγω και της πανδημίας διαφοροποιήθηκε σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, με τις **αεροπορικές αφίξεις** να αυξάνουν το μερίδιο τους στο **76%** των αφίξεων, ακολουθούμενες από τις **οδικές** με **22%** και τις **ακτοπλοϊκές** με **2%.** Το ποσοστό των τουριστών που επέλεξαν το τρένο ως μέσο μεταφοράς για το ταξίδι τους στην Ελλάδα ήταν αμελητέο.

Το 2022, αποτελεί την 1η χρονιά από την έναρξη της πανδημίας το 2020, που τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς ήταν περιορισμένη η εφαρμογή μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας – ιδιαίτερα μετά το 1ο τρίμηνο. Ως εκ τούτου, και δεδομένης της εποχικότητας που διέπει το ελληνικό τουριστικό προϊόν, η εικόνα σε ότι αφορά την κατανομή των αφίξεων και των εισπράξεων επανήλθε στα προ-πανδημίας επίπεδα. Συγκεκριμένα, στο 2ο και 3ο τρίμηνο του έτους που παραδοσιακά η Ελλάδα δέχεται τον υψηλότερο αριθμό τουριστών, καταγράφηκαν το **81,2%** των αφίξεων και το **85,7%** των εισπράξεων. Τα μερίδια των αφίξεων και των εισπράξεων ανά τρίμηνο έχουν ως εξής: **Q1 3,9%/2,6%** των αφίξεων/εισπράξεων, **Q2 24,8%/25,5%** των αφίξεων/εισπράξεων, **Q3 56,4%/60,2%** των αφίξεων/εισπράξεων και **Q4 14,9%/ 11,7%** των αφίξεων/εισπράξεων.

3. Βασικά μεγέθη εισερχόμενου τουρισμού 2022

+89,3%
αύξηση αφίξεων

+67,1%
αύξηση εισπράξεων

Πίνακας 2: Εισερχόμενος τουρισμός 2021-2022

	Αφίξεις		Εισπράξεις (€)	
	2021	2022	2021	2022
Ιαν	95.717	341.401	34.181.528	130.266.489
Φεβ	76.433	317.037	33.027.526	133.028.427
Μαρ	98.895	414.255	39.012.059	181.110.894
Απρ	107.282	1.056.001	58.793.667	608.070.393
Μαι	285.448	2.205.210	217.493.083	1.349.279.651
Ιουν	1.068.773	3.649.442	797.894.809	2.450.799.357
Ιούλ	2.817.417	5.277.264	2.265.747.959	3.539.614.882
Αυγ	4.074.152	5.865.833	3.113.789.736	4.069.053.552
Σεπ	2.995.234	4.560.293	2.073.782.313	2.777.455.612
Οκτ	2.143.864	2.756.355	1.254.441.952	1.468.121.558
Νοε	561.226	812.359	255.949.039	312.934.180
Δεκ	380.480	580.092	184.306.543	237.710.069
Σύνολο	**14.704.921**	**27.835.541**	**10.328.420.215**	**17.257.445.065**
Μεταβολή		**89,3%**		**67,1%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Το 2022, ο εισερχόμενος τουρισμός για 2η συνεχόμενη χρονιά, μετά την κατάρρευση της ζήτησης που κατεγράφει το 2020 λόγω της πανδημίας του κορονοϊού, σημείωσε αύξηση των μεγεθών του τόσο σε όρους αφίξεων (**+89,3%**, από **14,7 εκατ.** το 2021 σε **27,8 εκατ.** το 2022) όσο και σε όρους εισπράξεων (**+67,1%, € 10,3 δισ.** το 2021 σε **17,3 δισ.** το 2022).

Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων (των μη-κατοίκων) ανήλθε σε **216,9 εκατ.** παρουσιάζοντας αύξηση κατά **+65,2%** σε σχέση με το 2021 (**131,4 εκατ.**).

Η Μέση κατά Κεφαλήν Δαπάνη (ΜΚΔ) ανήλθε στα **€ 620,0,** εμφανίζοντας **μείωση** κατά **-11,7%** σε σύγκριση με το 2021, που οφείλεται στην **μείωση** της Μέσης Διάρκειας Παραμονής κατά **-12,7%** (από **8,9 διανυκτερεύσεις** σε **7,8 διανυκτερεύσεις**) αφού **η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση** κατέγραψε αύξηση κατά **+1,2%** (από **€ 78,6** σε **€ 79,5).**

Πίνακας 3: Βασικά μεγέθη εισερχόμενου τουρισμού 2021-2022

	2021	2022	% Δ
Εισπράξεις (εκ. €)	10.328	17.257	67,1%
Διαν/σεις (χιλ.)	131.357	216.949	65,2%
Αφίξεις (χιλ.)	14.705	27.836	89,3%
Μέση Διάρκεια Παραμονής	8,9	7,8	-12,7%
ΜΚΔ	702,4	620,0	-11,7%
Δαπάνη/Διαν/ση	78,6	79,5	1,2%

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

-11,2%
μείωση αφίξεων σε σύγκριση με το 2019

-2,4%
μείωση εισπράξεων σε σύγκριση με το 2019

Πίνακας 4: Βασικά μεγέθη εισερχόμενου τουρισμού 2019 και 2022

	2019	2022	% Δ
Εισπράξεις (εκ. €)	17.680	17.257	-2,4%
Διαν/σεις (χιλ.)	232.464	216.949	-6,7%
Αφίξεις (χιλ.)	31.348	27.836	-11,2%
Μέση Διάρκεια Παραμονής	7,4	7,8	5,1%
ΜΚΔ	564,0	620,0	9,9%
Δαπάνη/Διαν/ση	76,1	79,5	4,6%

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Το 2022, αν και όλα τα βασικά μεγέθη του εισερχόμενου τουρισμού σημείωσαν αύξηση σε σύγκριση με το 2021, εντούτοις υπολείπονται ακόμα των προ-πανδημίας επιπέδων: αφίξεις (**-11,2%**, από **31,3 εκατ**. το 2019 σε **27,8 εκατ.** το 2022), διανυκτερεύσεις (**-6,7%**, από **232,5 εκατ.** το 2019 σε **216,9 εκατ.** το 2022) και εισπράξεις (**-2,4%**, από **€ 17,7 δισ.** το 2019 σε **€ 17,3 δισ.** το 2022).

Η Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη το 2022 ανήλθε στα **€ 620,0** αυξημένη κατά **+9,9%** σε σύγκριση με το 2019 (**€ 564,0**). Η αύξηση αυτή οφείλεται πρωτίστως στην αύξηση της Μέσης Δαπάνης ανά Διανυκτέρευση (**+4,6%**, από **€ 76,1** το 2019 σε **€ 79,5** το 2022) και δευτερευόντως στην αύξηση της Μέσης Διάρκειας Παραμονής (**+5,1%**, από **7,4 διανυκτερεύσεις** το 2019 σε **7,8 διανυκτερεύσεις** το 2022).

Βάσει της ακολουθούμενης μεθοδολογίας[1] για την καταγραφή των **εισπράξεων**, αυτές **δεν περιλαμβάνουν το μέρος της δαπάνης του τουρίστα που παρέμεινε πρωτογενώς στο εξωτερικό**, π.χ. η αμοιβή και το κέρδος του Tour Operator, **αλλά** περιλαμβάνουν **μόνο το μέρος της δαπάνης του τουρίστα που καταναλώθηκε στην Ελλάδα, π.χ.** το έσοδο του ξενοδοχείου ή τη δαπάνη του τουρίστα στα καταστήματα.

Ομοίως, δεν περιλαμβάνουν ούτε τις εισπράξεις από τις αερομεταφορές και τις θαλάσσιες μεταφορές των εισερχόμενων τουριστών για την μετάβασή τους στην Ελλάδα, που καταγράφονται ξεχωριστά και αθροίζονται με όλες τις άλλες δαπάνες μεταφορών όπως π.χ. cargo, στοιχεία από επιβάτες κρουαζιέρας. Τα πρόσθετα αυτά έσοδα, όπως και η εγχώρια τουριστική δαπάνη, εξετάζονται αναλυτικά κατωτέρω.

+277% στις αφίξεις επιβατών κρουαζιέρας και +140% στην δαπάνη

4. Αφίξεις και Εισπράξεις από Κρουαζιέρα

Πίνακας 5: Εισερχόμενος τουρισμός από Κρουαζιέρα 2021-2022

	Αφίξεις		Εισπράξεις (€)	
	2021	2022	2021	2022
Α' Τρίμηνο	0	7.661	0	3.058.072
Β' Τρίμηνο	45.808	501.494	13.560.557	127.362.116
Γ' Τρίμηνο	320.162	1.009.959	104.077.706	190.697.598
Δ' Τρίμηνο	175.218	521.139	56.645.699	97.616.289
Σύνολο	**541.188**	**2.040.252**	**174.283.961**	**418.734.075**
Μεταβολή		**277%**		**140%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Τέλος, τα ανωτέρω στοιχεία της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ δεν περιλαμβάνουν ούτε τους επιβάτες κρουαζιέρας, εκτός από αυτούς που τελειώνουν την κρουαζιέρα τους στην Ελλάδα και αναχωρούν από κάποιο ελληνικό αεροδρόμιο ή λιμάνι. Το ποσοστό των επιβατών αυτών είναι πολύ μικρό. Προκειμένου, συνεπώς, να καταγραφεί και η κίνηση των επιβατών κρουαζιέρας και οι εισπράξεις από αυτούς, η ΤτΕ εκπονεί και την Έρευνα Κρουαζιέρας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας αυτής, το 2022 η Ελλάδα υποδέχθηκε σχεδόν **2,0 εκατ.** τουρίστες κρουαζιέρας, αυξημένους σε σύγκριση με το 2021 κατά **+277%,** και εισέπραξε σχεδόν **€ 418,7 εκατ.,** αυξημένα κατά **+140%.**

Το 2022, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, ήταν το 1ο έτος από την έναρξη της πανδημίας του κορονοϊού το 2020, που η εφαρμογή μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας ήταν περιορισμένη τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Συγκεκριμένα, η εποχικότητα των επιβατών κρουαζιέρας ήταν επίσης μεγάλη, αλλά συγκριτικά μικρότερη από αυτή του εισερχόμενου τουρισμού, αφού στο **3ο τρίμηνο** καταγράφηκε το **49,5%** των αφίξεων και το **45,5%** των εισπράξεων ενώ στο **2ο** και **4ο τρίμηνο** το **24,6%/25,5% των αφίξεων** και το **30,4%/23,3% των εισπράξεων**. Στο **1ο τρίμηνο** του 2022 η κίνηση κρουαζιερόπλοιων ήταν πολύ μικρή, αντιπροσωπεύοντας μόλις το **0,4% των αφίξεων** και το **0,7% των εισπράξεων**. Σε ότι αφορά το 2021, δεν καταγράφηκε κίνηση κρουαζιερόπλοιων, λόγω ταξιδιωτικών περιορισμών και επιβολής lockdown, το διάστημα Ιανουάριος-Απρίλιος 2021.

Πλέον των παραπάνω, για τον υπολογισμό των συνολικών εισπράξεων από κρουαζιέρα, θα πρέπει να προσμετρηθούν και οι δαπάνες των εταιρειών κρουαζιέρας που το 2021 εκτιμήθηκαν σε **€ 48 εκατ.** Συνεπώς με αντίστοιχη αναλογική αύξηση όπως οι εισπράξεις που αποτυπώνονται στην Έρευνα Κρουαζιέρας της ΤτΕ, οι εισπράξεις αυτές εκτιμώνται σε **€ 116 εκατ**. για το 2022.

-23% στις αφίξεις επιβατών κρουαζιέρας και -16% στην δαπάνη σε σύγκριση με το 2019

Πίνακας 6: Εισερχόμενος τουρισμός από Κρουαζιέρα 2019 και 2022

	Αφίξεις		Εισπράξεις (€)	
	2019	**2022**	**2019**	**2022**
Α' Τρίμηνο	32.977	7.661	11.608.737	3.058.072
Β' Τρίμηνο	720.814	501.494	157.714.028	127.362.116
Γ' Τρίμηνο	1.086.691	1.009.959	212.769.660	190.697.598
Δ' Τρίμηνο	815.700	521.139	116.791.500	97.616.289
Σύνολο	**2.656.181**	**2.040.252**	**498.883.925**	**418.734.075**
Μεταβολή		**-23%**		**-16%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Σε σύγκριση με το 2019, το 2022 οι αφίξεις επιβατών κρουαζιέρας σημείωσαν μείωση κατά **-23%** (από **2,7 εκατ.** το 2019 σε **2,0 εκατ.** το 2022) ενώ οι εισπράξεις μείωση κατά **-16%** (από **€ 498,9 εκατ.** το 2019 σε **€ 418,7 εκατ.** το 2022).

Η αποκατάσταση τις κανονικότητας το 2022 βοήθησε στην επαναφορά, με τα προ-πανδημίας επίπεδα, του φαινομένου τις εποχικότητας στην κρουαζιέρα, κυρίως όσον αφορά τις δαπάνες. Συγκεκριμένα, στο **3ο τρίμηνο** καταγράφηκε το **49,5%** των αφίξεων και το **45,5%** των εισπράξεων ενώ στο **2ο** και **4ο τρίμηνο** το **24,6%/25,5% των αφίξεων** και το **30,4%/23,3% των εισπράξεων**. Στο **1ο τρίμηνο** του 2022 η κίνηση κρουαζιερόπλοιων ήταν πολύ μικρή, αντιπροσωπεύοντας μόλις το **0,4% των αφίξεων** και το **0,7% των εισπράξεων**. Τα αντίστοιχα μεγέθη για το 2019 για τις αφίξεις και τις δαπάνες ήταν 1ο τρίμηνο **1,2%/2,3%**, 2ο τρίμηνο **27,1%/31,6%**, 3ο τρίμηνο **40,9%/42,6%** και 4ο τρίμηνο **30,7%/23,4%**.

5. Έσοδα Αερομεταφορών και Θαλάσσιων μεταφορών

Όπως αναφέραμε, η Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ δεν περιλαμβάνει την δαπάνη των τουριστών για μεταφορά προς και από την Ελλάδα. Ένα μέρος της δαπάνης αυτής εισπράττεται από ελληνικές εταιρείες και άρα το σύνολο των εσόδων αυτών αποτελεί έσοδο της χώρας προερχόμενο από τον τουρισμό. Ένα άλλο μέρος της δαπάνης αυτής καταβάλλεται σε εταιρείες του εξωτερικού οι οποίες, στη συνέχεια, καταβάλλουν μέρος των εσόδων τους για την εξυπηρέτηση των πελατών τους (πχ για το προσωπικό που απασχολούν στην Ελλάδα ή για αμοιβές εταιρειών handling). Προκειμένου να προσδιορίσουμε τα έσοδα της χώρας από αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές, προβήκαμε σε έρευνα αγοράς και επικοινωνήσαμε με επαγγελματικές ενώσεις και εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους κλάδους αυτούς (αεροπορικές εταιρείες, ακτοπλοϊκές εταιρείες, εταιρείες handling κλπ.).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέξαμε, τα έσοδα των ελληνικών επιχειρήσεων από τη δραστηριότητα αυτή εκτιμώνται το 2022 σε **€ 1.992 εκατ. (+91,7%)** για τις αερομεταφορές και **€ 122 εκατ. (+52,8%)** για τις θαλάσσιες μεταφορές, έναντι **€ 1.039 εκατ.** και **€ 80 εκατ.** αντίστοιχα για το 2021.

6. Έσοδα Οδικών και Σιδηροδρομικών μεταφορών

Οδικές Μεταφορές: το μέρος της δαπάνης των κατοίκων αλλοδαπής που αφορά σε κατανάλωση εντός Ελλάδος (πχ κατανάλωση βενζίνης) καταγράφεται από την Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ, ενώ το μέρος της δαπάνης που αφορά σε κατανάλωση εκτός Ελλάδος δεν αφορά στην παρούσα καταγραφή.

Σιδηροδρομικές Μεταφορές: το μέρος της δαπάνης των κατοίκων αλλοδαπής που αφορά σε κατανάλωση εντός Ελλάδος καταγράφεται από την Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ, ενώ το μέρος της δαπάνης που αφορά σε κατανάλωση εκτός Ελλάδος δεν αφορά στην παρούσα καταγραφή. Το εκτιμώμενο – πρόσθετο- έσοδο του ΟΣΕ κρίνεται ως αμελητέο αφού η εκτίμηση για τον αριθμό εισερχομένων τουριστών με σιδηρόδρομο ανήρχετο σε λιγότερο από 2.000.

-41,9%
η δαπάνη του εγχώριου τουρισμού το 2022 σε σύγκριση με το 2008

7. Εγχώριος τουρισμός

Πίνακας 7: Εγχώριος τουρισμός 2016-2021 (για ταξίδια με τουλάχιστον 1 διανυκτέρευση)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	%Δ 2022-19
Ταξίδια	4.590.484	5.296.499	5.523.673	4.941.550	4.331.856	4.705.479	5.801.809	17,4%
Δαπάνη (€)	1.286.735.621	1.398.365.311	1.714.551.188	1.598.636.515	1.408.617.976	1.719.606.617	2.249.295.673	40,7%
Διανυκτερεύσεις	46.438.123	53.577.582	59.630.035	53.650.631	52.729.191	55.261.525	58.818.120	9,6%
ΜΚΔ (σε €)	280	264	310	324	325	365	388	19,8%
ΜΔΔ (σε €)	28	26	29	30	27	31	38	28,3%
ΜΔΠ (σε Διανυκτερεύσεις)	10,1	10,1	10,8	10,9	12,2	11,7	10,1	-6,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Σύμφωνα με την «Έρευνα Διακοπών» της ΕΛΣΤΑΤ για το 2022, **η εγχώρια τουριστική δαπάνη για ταξίδια με τουλάχιστον μία διανυκτέρευση ανήλθε σε € 2.249 εκατ.**, η υψηλότερη από το 2011, όταν για το 2019 ήταν **€ 1.599 εκατ.**, δηλαδή αυξημένη κατά **+40,7%** σε σύγκριση με το 2019. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2008, η αντίστοιχη δαπάνη ήταν **€ 3.868 εκατ.** Δηλαδή, κατά την περίοδο 2008-2022, **η δαπάνη του εγχώριου τουρισμού μειώθηκε κατά -41,9%.**

Για τα ταξίδια με τουλάχιστον **1** διανυκτέρευση την περίοδο 2019-2022, προκύπτει ότι:

- ο αριθμός των ταξιδιών αυξήθηκε κατά **+17,4%** (από **4,9 εκατ.** ταξίδια το 2019 σε **5,8 εκατ.** ταξίδια το 2022)**,**
- η συνολική δαπάνη αυξήθηκε κατά **+40,7%** (από **€ 1,6 δισ.** το 2019 σε **€ 2,2 δισ.** το 2022),
- οι διανυκτερεύσεις αυξήθηκαν κατά **+9,6%** (από **53,7 εκατ.** το 2019 σε **58,8 εκατ.** το 2022) με αποτέλεσμα
- η Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη (ΜΚΔ) να αυξηθεί κατά **+19,8%** (από **€ 324** το 2019 σε **€ 388** το 2022), λόγω της αύξησης
- της Μέσης Δαπάνης ανά Διανυκτέρευση (ΜΔΔ) κατά **+28,3%** (από **€ 30** το 2019 σε **€ 38** το 2022) αφού
- η Μέση Διάρκεια Παραμονής (ΜΔΠ) εμφάνισε μείωση κατά **-6,6%** (από **10,9 διανυκτερεύσεις** το 2019 σε **10,1 διανυκτερεύσεις** το 2022).

Για κάθε € 1 αύξηση στα τουριστικά έσοδα, το ΑΕΠ αυξάνει κατά € 2,65

8. Τουρισμός και έμμεσα οφέλη

Πίνακας 8: Έμμεσα οφέλη του τουρισμού

	% Κατανομή Τουριστικών Εσόδων	Πολλα-πλασιαστής
Καταλύματα	45,3	2,50
Εστίαση	18,0	2,50
Θαλάσσιες Μεταφορές	9,0	2,41
Οδικές Μεταφορές	7,1	3,25
Εναέριες Μεταφορές	5,4	2,98
Εμπόριο	4,9	3,69
Ψυχαγωγία	3,8	1,90
Ταξιδιωτικά Γραφεία	3,7	3,68
Ενοικίαση Αυτ/των	1,8	1,39
Συνέδρια	1,0	4,13
Σταθμισμένος Μέσος Όρος		**2,65**

Σύμφωνα με το ΙΟΒΕ (2012), κάθε € 1,0 που δημιουργεί η τουριστική δραστηριότητα, δημιουργεί έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα **€ 1,2** και άρα, συνολικά, δημιουργεί **€ 2,2** ΑΕΠ. Δηλαδή, ο πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας ανέρχεται 2,2.

Στον πίνακα απεικονίζονται οι πολλαπλασιαστές των επιμέρους κλάδων της ελληνικής οικονομίας σύμφωνα με μελέτη του ΚΕΠΕ (2014), καθώς και η ποσοστιαία συμβολή του κάθε υποκλάδου στην ελληνική τουριστική δραστηριότητα σύμφωνα με την μελέτη του ΙΟΒΕ (2012).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα, ο προκύπτων πολλαπλασιαστής του τουρισμού για την ελληνική τουριστική οικονομία ανέρχεται σε **2,65** που σημαίνει πως για κάθε **€ 1,0** από την τουριστική δραστηριότητα, δημιουργείται έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα **€ 1,65** και άρα, συνολικά, το ΑΕΠ αυξάνει κατά **€ 2,65**. Συνεπώς, ο πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας κυμαίνεται μεταξύ **2,2** και **2,65**.

€ 2,0 δισ. οι επενδύσεις των ξενοδοχείων, με € 1,2 δισ. εγχώρια προστιθέμενη αξία

9. Επενδύσεις

9.1 Επενδύσεις στον ξενοδοχειακό κλάδο

Πίνακας 9: Εκτίμηση επενδύσεων στον ξενοδοχειακό κλάδο

Νέες Κατασκευές Ξενοδοχείων						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Νέα Δωμάτια	2021	11.268	1.643	4.261	2.515	2.849
	2022	13.666	3.539	3.920	3.345	2.862
Κόστος Κατασκευής (€ εκατ.)	2021	1.064	226	488	219	132
	2022	1.412	511	466	299	135
Εγχώρια Προστ. Αξία (€ εκατ.)	2021	661	134	298	141	89
	2022	881	308	289	193	92
Πηγή: ΞΕΕ - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETE Intelligence						

Ανακαινίσεις Ξενοδοχείων						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Δωμάτια, τέλος έτους	2020	433.541	93.619	121.523	102.147	116.252
	2021	440.904	97.344	124.909	102.276	116.375
Κόστος Ανακαίνισης (€ εκατ.)	2021	830	395	211	142	82
	2022	621	220	185	128	89
Εγχώρια Προστ. Αξία (€ εκατ.)	2021	401	175	102	76	49
	2022	307	97	89	68	52
Πηγή: ΞΕΕ - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETE Intelligence						

Επενδύσεις Ξενοδοχείων σε Εγχώρια Προστιθέμενη Αξία						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Εγχώρια Προστ. Αξία (€ εκατ.)	2021	1.063	309	400	216	137
	2022	1.189	405	378	262	144
Πηγή: ΞΕΕ-Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETE Intelligence						

Για την εκτίμηση των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν από τον ξενοδοχειακό κλάδο στην Ελλάδα τα έτη 2021 και 2022, λήφθηκαν υπόψιν:

- για νέες κατασκευές, ο αριθμός των νέων δωματίων που κατασκευάστηκαν, σύμφωνα με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας (**ΞΕΕ**), καθώς και το Μέσο Εκτιμώμενο Κόστος Κατασκευής νέων δωματίων ανά κατηγορία αστεριού βάσει στοιχείων αγοράς.
- για ανακαινίσεις, ο αριθμός δωματίων ανά κατηγορία στην λήξη του προηγούμενου έτους βάσει ΞΕΕ, καθώς και το Μέσο Κόστος Ανακαίνισης/Επισκευής/Συντήρησης υπαρχόντων δωματίων ανά κατηγορία αστεριού (βάσει μελέτης ΙΤΕΠ «Ετήσια Έρευνα για τον Ξενοδοχειακό Κλάδο, 2022»).

Με βάση τα παραπάνω, το σύνολο των επενδύσεων από τον ξενοδοχειακό κλάδο για κατασκευή νέων και ανακαίνιση/επισκευή/συντήρηση υπαρχόντων ξενοδοχειακών δωματίων τα έτη 2021 και 2022 εκτιμήθηκε σε περίπου **€ 1.894 εκ.** και € **2.033 εκ.** αντίστοιχα – αύξηση **+7%**.

Από τα ποσά αυτά, ένα μέρος αφορά σε εισαγόμενα αγαθά και υπηρεσίες και το υπόλοιπο σε υπηρεσίες και αγαθά εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Λαμβάνοντας υπόψη την κατανομή αυτή, υπολογίζεται ότι η επένδυση του ξενοδοχειακού κλάδου τα έτη 2021 και 2022, καθαρή από εισαγωγές, ανέρχεται σε περίπου **€ 1.063 εκ.** και **€ 1.189 εκ.** αντίστοιχα – αύξηση **+12%**.

€ 3,7 δισ. οι επενδύσεις στον τουρισμό με € 1,7 δισ. εγχώρια προστιθέμενη αξία

9.2 Επενδύσεις στους άλλους κλάδους του τουρισμού, πλην ξενοδοχείων και συνολικές επενδύσεις

Σύμφωνα με το ΙΟΒΕ (2012), τα έσοδα των καταλυμάτων που δεν περιλαμβάνουν μόνο ξενοδοχεία αλλά και ενοικιαζόμενα δωμάτια, βίλες κλπ., αντιπροσωπεύουν το **45,3%** της τουριστικής δραστηριότητας. Ελλείψει στοιχείων για τους άλλους κλάδους, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ξενοδοχειακός κλάδος προσφέρει μόνο ένα μέρος των καταλυμάτων, μπορεί κανείς αναλογικά να εκτιμήσει το σύνολο της επένδυσης των άλλων κλάδων σε **€ 2.287** για το 2021 και **€ 2.455** για το 2022. Αναγνωρίζοντας ότι, σε σχέση με τους άλλους κλάδους που εξυπηρετούν τον τουρισμό, ο ξενοδοχειακός κλάδος είναι συγκριτικά μεγαλύτερης εντάσεως κεφαλαίου και προκειμένου να είμαστε συντηρητικοί στις προβλέψεις μας, απομειώνουμε το ποσό αυτό κατά το **1/3** και εκτιμούμε την συνολική δαπάνη των άλλων κλάδων σε **€ 1.525 εκ.** για το 2021 και σε **€ 1.636 εκ.** το 2022 – αύξηση **+7%**.

Πίνακας 10: Εκτίμηση επενδύσεων στους άλλους κλάδους του τουρισμού, πλην ξενοδοχείων

	Σύνολο	Εγχώρια Προστιθέμενη Αξία
2021	1.525	508
2022	1.636	545

Πηγή: ΞΕΕ, ΙΟΒΕ - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETE Intelligence

Συγκρινόμενοι με τον ξενοδοχειακό κλάδο, οι άλλοι κλάδοι έχουν επίσης χαμηλότερη αναλογία εγχώριας δαπάνης στις επενδύσεις, λόγω του ότι επενδύουν περισσότερο σε μηχανήματα και εξοπλισμό και λιγότερο σε κτίρια. Συντηρητικά η επενδυτική δαπάνη σε εγχώρια προστιθέμενη αξία εκτιμάται στο **1/3** της συνολικής επένδυσης. Συνεπώς, η επένδυση των άλλων κλάδων με όρους εγχώριας προστιθέμενης αξίας ανέρχεται σε **€ 508 εκ.** το 2021 και σε **€ 545 εκ.** για το 2022 – αύξηση **+7%**.

Πίνακας 11: Εκτίμηση επενδύσεων συνολικά

	Σύνολο	Εγχώρια Προστιθέμενη Αξία
2021	3.419	1.571
2022	3.669	1.734

Πηγή: ΞΕΕ, ΙΟΒΕ - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETE Intelligence

Βάσει των παραπάνω, το σύνολο της επενδυτικής δραστηριότητας του τουρισμού για το 2021 ανέρχεται στα **€ 3.419 εκ.** εκ των οποίων **€ 1.571 εκ.** αφορούν σε δαπάνη εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Τα αντίστοιχα μεγέθη για το 2022 είναι **€ 3.669 εκ.** και **€ 1.734 εκ.**, παρουσιάζοντας αύξηση **+7%** και **+10%** αντίστοιχα.

89,8% του τουρισμού το 2022 ήταν εξαγωγική δραστηριότητα

10. Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία

Πίνακας 12: Άμεσα και έμμεσα οφέλη του τουρισμού

Κατηγορία Δαπάνης	2019, € εκ.	2021, € εκ.	2022, € εκ.	%Δ 2019-2022	%Δ 2021-2022
Δαπάνη Εισερχόμενων Τουριστών	17.679	10.328	17.257	-2,4%	67,1%
Δαπάνη Τουριστών Κρουαζιέρας	500	174	419	-16,2%	140,3%
Δαπάνη Εταιρειών Κρουαζιέρας	138	48	116	-16,1%	140,3%
Αερομεταφορές	1.914	1.039	1.992	4,1%	91,7%
Θαλάσσιες Μεταφορές	96	80	122	27,2%	52,8%
Εγχώριος Τουρισμός	1.599	1.720	2.249	40,7%	30,8%
Επενδύσεις	1.178	1.571	1.734	47,2%	10,4%
Άμεση Επίπτωση Τουρισμού	**€23.104**	**€14.960**	**€23.889**	**3,4%**	**59,7%**
ως % ΑΕΠ	12,6%	8,2%	11,6%		
πολλαπλασιαστής ΙΟΒΕ	2,2	2,2	2,2		
Έμμεσο και Άμεσο Αποτέλεσμα	**€50.829**	**€32.913**	**€52.556**	**3,4%**	**59,7%**
ως % ΑΕΠ	27,7%	18,1%	25,4%		
πολλαπλασιαστής ΚΕΠΕ	2,65	2,65	2,65		
Έμμεσο και Άμεσο Αποτέλεσμα	**€61.225**	**€39.645**	**€63.306**	**3,4%**	**59,7%**
ως % ΑΕΠ	33,4%	21,8%	30,6%		
ΑΕΠ	€183.347	€181.500	€206.620	12,7%	13,8%

Πηγή: INSETE Intelligence

Σύμφωνα με την 2η εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ, το ΑΕΠ της χώρας, σε τρέχουσες τιμές, το 2022 διαμορφώθηκε στα **€ 206.620 εκατ.** αυξημένο κατά **+13,8%** σε σύγκριση με το 2021 (€ 181.500 εκατ.).

Συνοψίζοντας τα στοιχεία για τον τουρισμό που παραθέσαμε παραπάνω και συγκρίνοντάς τα και με το ΑΕΠ της χώρας προκύπτει η ακόλουθη εικόνα:

- η άμεση συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία της χώρας το 2022 εκτιμάται σε **€ 23,9 δισ.**, μέγεθος που αντιστοιχεί με το **11,6%** του ΑΕΠ, όταν για το 2021 ήταν **€ 15,0 δισ.** και **8,2%** του ΑΕΠ και το 2019 **€ 23,1 δισ.** και **12,6%** του ΑΕΠ.

- συνυπολογίζοντας και τα πολλαπλασιαστικά οφέλη, η συνολική συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία της χώρας το 2022 εκτιμάται μεταξύ **€ 52,6** και **€ 63,2 δισ.**, μεγέθη που αντιστοιχούν μεταξύ **25,4%** έως **30,6%** του ΑΕΠ. Τα αντίστοιχα μεγέθη για το 2021 ήταν μεταξύ **€ 32,9 δισ.** και **€ 39,6 δισ.** που αντιστοιχούν με το **18,1%** έως **21,8%** του ΑΕΠ ενώ για το 2019 ήταν **€ 50,8 δισ.** και **€ 61,2 δισ.** που αντιστοιχεί στο **27,7%** έως **33,4%** του ΑΕΠ,
- το ΑΕΠ την περίοδο 2021-2022 παρουσίασε αύξηση κατά **+13,8%** ή κατά **€ +25.120 εκατ.**, ενώ η δραστηριότητα του τουρισμού αυξήθηκε κατά **+59,7%** ή κατά **€ +8.929 εκατ.** άμεσα ή **€ +19.643/+23.661 εκατ.** έμμεσα και άμεσα.

- Την περίοδο 2019-2022, το ΑΕΠ παρουσίασε αύξηση κατά **+12,7%** ή κατά **€ +23.273 εκατ.,** ενώ η δραστηριότητα του τουρισμού αυξήθηκε κατά **+3,4%** ή κατά **€ + € 785 εκατ.** άμεσα ή **€ +1.728**/**+€2.081** έμμεσα και άμεσα.
- το ποσοστό του εισοδήματος της τουριστικής δραστηριότητας που προήλθε από το εξωτερικό ανήλθε σε **89,8%** (έναντι 87,2% το 2021 και 92,7% το 2019). Δηλαδή ο τουρισμός παρέμεινε και το 2022 μια κατ' εξοχήν εξαγωγική δραστηριότητα.

Ο τουρισμός στηρίζει τα εισοδήματα της Περιφέρειας

11. Περιφερειακή κατανομή και συμβολή ανά Περιφέρεια

Πίνακας 13: Περιφερειακή κατανομή και συμβολή ανά Περιφέρεια, 2022

Περιφέρεια	% κατανομή εσόδων εισερχόμενου τουρισμού 2022	αναλογία άμεσης τουριστικής δαπάνης 2022 - σε € εκ.	ΑΕΠ Περιφερειών 2022*- σε εκ.	% ΑΕΠ στο οποίο αντιστοιχεί η τουριστική δαπάνη	κατά κεφαλήν ΑΕΠ 2021 - σε €
Ν. Αιγαίο	27%	6.516	6.565	99%	16.639
Κρήτη	21%	5.068	10.108	50%	13.994
Αττική	17%	3.944	98.909	4%	23.335
Ιόνια Νησιά	15%	3.610	3.333	108%	14.520
Κεντ. Μακεδονία	9%	2.092	28.365	7%	13.453
Πελοπόννησος	3%	627	9.304	7%	14.407
Αν. Μακεδονία & Θράκη	2%	507	8.102	6%	12.006
Ήπειρος	2%	360	4.498	8%	11.981
Θεσσαλία	1%	320	10.781	3%	13.390
Δυτ. Ελλάδα	1%	305	9.117	3%	12.429
Στερεά Ελλάδα	1%	300	10.564	3%	16.834
Β. Αιγαίο	1%	173	2.771	6%	10.658
Δυτ. Μακεδονία	0%	67	4.204	2%	14.141
Σύνολο Χώρας	**100%**	**23.889**	**206.620**	**11,6%**	**17.058**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Ελλείψει στοιχείων για την περιφερειακή κατανομή της συνολικής τουριστικής δαπάνης, η εκτίμησή της γίνεται προσεγγιστικά, βάσει της κατανομής των εισπράξεων του εισερχόμενου τουρισμού όπως αποτυπώνονται από την Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τα στοιχεία αυτά συγκρίνονται με την εκτίμηση του ΑΕΠ της κάθε Περιφέρειας, λαμβάνοντας υπόψιν αφενός το ΑΕΠ του 2022 και αφετέρου την τελευταία διαθέσιμη % κατανομή (στοιχεία 2021).

Λόγω της προσεγγιστικής φύσης των στοιχείων του πίνακα, η εικόνα που αναδεικνύει είναι κατά κύριο λόγο ενδεικτική.

Υψηλή είναι η συμβολή του τουρισμού στην κάλυψη του ελλείματος του εμπορικού ισοζυγίου

12. Συμβολή του τουρισμού στο ισοζύγιο πληρωμών

Πίνακας 14: Συμβολή του τουρισμού στο Ισοζύγιο Πληρωμών, 2019-2022

	2019 (εκ. €)	2021 (εκ. €)	2022 (εκ. €)	%Δ 2019-2022	%Δ 2021-2022
Ισοζύγιο Αγαθών	**-22.833**	**-26.719**	**-39.558**	**-73,2%**	***-48,1%***
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις (περ. κρουαζιέρα)	**18.179**	**10.503**	**17.676**	**-2,8%**	***68,3%***
ως % ελείμματος Ισοζυγίου Αγαθών	79,6%	39,3%	44,7%		
Εκτίμηση Εσόδων από Μεταφορές	**2.148**	**1.167**	**2.229**		
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και Μεταφορές/Ισοζύγιο αγαθών	*89,0%*	*43,7%*	*50,3%*		
Εξαγωγές Αγαθών	**32.434**	**39.328**	**53.755**	**65,7%**	***36,7%***
Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Καυσίμων	**23.263**	**28.996**	**36.043**	**54,9%**	***24,3%***
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις / Εξαγωγές Αγαθών	56,0%	26,7%	32,9%		
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και μεταφορές / Εξαγωγές Αγαθών	62,7%	29,7%	37,0%		
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις / Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Καυσίμων	78,1%	36,2%	49,0%		
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και μεταφορές / Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Καυσίμων	87,4%	40,2%	55,2%		

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Ο τουρισμός, ιδιαίτερα μέσα στην οικονομική κρίση, αποτέλεσε μια από τις σημαντικότερες πηγές εσόδων της χώρας που εξισορροπούσε το Ισοζύγιο Πληρωμών. Η τάση αυτή, διακόπηκε απότομα το 2020, λόγω των ταξιδιωτικών περιορισμών και της άνευ προηγουμένου μείωσης της ζήτησης για ταξίδια. Το 2022, με την πλήρη άρση των ταξιδιωτικών περιορισμών η τουριστική δραστηριότητα επανήλθε στα προ πανδημίας επίπεδα. Παρόλα αυτά, και παρά το γεγονός ότι οι ταξιδιωτικές εισπράξεις το 2022 έφθασαν σχεδόν στα επίπεδα του 2019 (**-2,8%**), η συμβολή του τουρισμού στην κάλυψη του ισοζυγίου αγαθών μειώθηκε σημαντικά. Η μείωση αυτή οφείλεται στην διόγκωση κατά 48,1% του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών που παρατηρήθηκε το 2022 σε σύγκριση με το 2021 ως απόρροια της συνεχιζόμενης αύξησης των εισαγωγών στις οποίες συνέβαλε η αύξηση στις τιμές των πρώτων υλών και της ενέργειας λόγω του πολέμου στην Ουκρανία.

Συγκεκριμένα, για το 2022 **οι ταξιδιωτικές εισπράξεις κάλυψαν το 44,7% του ελλείμματος του Ισοζυγίου Αγαθών** (έναντι **39,3%** το 2021 και **79,6%** το 2019). Αν συνυπολογιστούν και οι εισπράξεις αερομεταφορών, κρουαζιέρας κλπ. που η ΤτΕ υπολογίζει σε άλλους κωδικούς του ισοζυγίου πληρωμών, τότε η συμβολή του εισερχόμενου τουρισμού στην κάλυψη του ελλείμματος ισοζυγίου αγαθών φτάνει το **50,3%** (έναντι **43,7%** το 2021 και **89,0%** το 2019)**.**

Επίσης, οι εισπράξεις από τον τουρισμό το 2022 αντιπροσωπεύουν το **32,9%** (έναντι **26,7%** το 2021 και **56,0%** το 2019) του συνόλου των εισπράξεων από τις εξαγωγές κάθε μορφής αγαθών που κάνει η χώρα. Αν στις εισπράξεις αυτές συνυπολογιστούν και οι εισπράξεις από τις μεταφορές, τότε το σύνολο ισούται με το **37,0%** (έναντι **29,7%** το 2021 και **62,7%** το 2019) των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών.

Αν από τις εξαγωγές αγαθών αφαιρεθούν οι εξαγωγές πλοίων και καυσίμων, τότε το ποσοστό των εισπράξεων από τον τουρισμό ισούται με το **49,0%** (έναντι **36,2%** το 2021 και **78,1%** το 2019) του συνόλου των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών. Επίσης, εάν στις εισπράξεις του τουρισμού συνυπολογίσουμε και τις μεταφορές, το ποσοστό των εισπράξεων ισούται με το **55,2%** (έναντι **40,2%** το 2021 και **87,4%** το 2019) των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών που κάνει η χώρα πλην πλοίων και καυσίμων.

Ανάκαμψη της απασχόλησης στα καταλύματα και την εστίαση, φθάνοντας το 2022 σχεδόν στα προ-πανδημίας επίπεδα (2019)

13. Τουρισμός και Απασχόληση

Πίνακας 15: Εξέλιξη απασχόλησης (σε χιλ.), 2019, 2021 και 2022

	Q1	Q2	Q3	Q4
2019				
Καταλύματα και Εστίαση	322	403	429	373
Λοιποί	3.492	3.553	3.543	3.529
Σύνολο	3.814	3.956	3.972	3.902
2021				
Καταλύματα και Εστίαση	193	317	445	343
Λοιποί	3.432	3.598	3.673	3.710
Σύνολο	3.625	3.915	4.118	4.053
2022				
Καταλύματα και Εστίαση	323	401	445	337
Λοιποί	3.721	3.766	3.771	3.798
Σύνολο	4.044	4.167	4.216	4.135
%Δ 2019-2022				
Καταλύματα και Εστίαση	0,3%	-0,5%	3,7%	-9,5%
Λοιποί	6,6%	6,0%	6,4%	7,6%
Σύνολο	6,0%	5,3%	6,1%	6,0%
%Δ 2021-2022				
Καταλύματα και Εστίαση	67,3%	26,6%	-0,01%	-1,6%
Λοιποί	8,4%	4,7%	2,7%	2,4%
Σύνολο	11,6%	6,4%	2,4%	2,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ- Επεξεργασία INSETE Intelligence

Ο τουρισμός, εκτός από την μεγάλη συμβολή στην οικονομία της χώρας έχει μεγάλη συμβολή και στην απασχόληση και, τα τελευταία χρόνια, έχει συμβάλει σημαντικά στην μείωση της ανεργίας. Η θετική αυτή πορεία, διαταράχθηκε λόγω της πανδημίας του κορονοϊού τα έτη 2020 και 2021, ενώ το 2022 ανέκαμψε φθάνοντας σχεδόν στα επίπεδα του 2019 (**-1,4%**, από **381,9 χιλ.** το 2019 σε **376,7 χιλ.** το 2022), σημειώνοντας στο Q3 του 2022 (445,1 χιλ.) τον 2ο υψηλότερο αριθμό απασχολούμενων, μετά το Q3 του 2021, από την έναρξη της ΕΕΔ. Στα επιμέρους τρίμηνα την περίοδο 2021-2022, η απασχόληση στις Δραστηριότητες Παροχής Υπηρεσιών Καταλύματος και Εστίασης αυξήθηκε κατά **+67,3%** στο Q1 έναντι **+8,4%** στους Λοιπούς Κλάδους και κατά **+26,6%** έναντι **+4,7% στο Q2,** ενώ μειώθηκε στα **Q3 -0,01%** και **Q4 -1,6%** σε αντίθεση με τους Λοιπούς Κλάδους που κατέγραψαν αύξηση κατά **+2,7%** και **+2,4%** αντίστοιχα**.**

Παρομοίως, στα επιμέρους τρίμηνα την περίοδο 2019-2022, η απασχόληση στις Δραστηριότητες Παροχής Υπηρεσιών Καταλύματος και Εστίασης αυξήθηκε κατά **+0,3%** στο **Q1** έναντι **+6,6%** στους Λοιπούς Κλάδους και κατά **+3,7%** στο **Q3** έναντι **+6,4%** στους Λοιπούς Κλάδους ενώ μειώθηκε στα **Q2** κατά **-0,5%** και **Q4** κατά **-9,5%** όταν αντίθετα στους Λοιπούς Κλάδους αυξήθηκε **+6,0%** και **+7,6%** αντίστοιχα.

Γράφημα 1: Εξέλιξη απασχολούμενων ανά τρίμηνο (σε χιλ.), 2019, 2021 και 2022

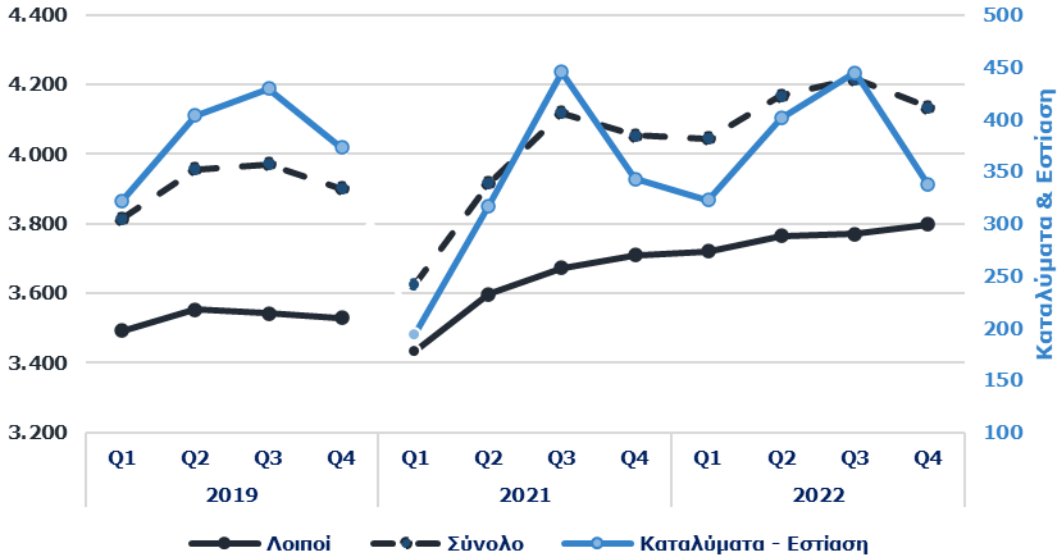

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όπως ήδη αναφέρθηκε (βλ. πίνακα στην σελ. 14 με στοιχεία ΙΟΒΕ (2012)), τα καταλύματα και η εστίαση αντιπροσωπεύουν το 63,3% της τουριστικής δαπάνης στην Ελλάδα. Με την υπόθεση εργασίας ότι αντίστοιχη είναι και η συμβολή των δύο αυτών κλάδων στην απασχόληση σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό, μπορούμε να συνάγουμε ότι το σύνολο της απασχόλησης που δημιούργησε ο τουρισμός κατά την αιχμή (Q3) του 2022 εκτιμάται σε **703 χιλιάδες εργαζόμενους ή το 16,7% της συνολικής απασχόλησης.**

Αν συνυπολογισθούν, με πολλαπλασιαστή αντίστοιχο του ΑΕΠ (2,2 ή 2,65), τότε η συνολική απασχόληση (άμεση και έμμεση) που δημιουργεί ο τουρισμός ανέρχεται στο **36,7%** έως **44,2%** του συνόλου.

Η αντίστοιχη συμβολή στην απασχόληση που δημιούργησε ο τουρισμός κατά την αιχμή (Q3) του 2019 και του 2021 εκτιμάται σε **678 χιλ./703 χιλ.** εργαζόμενους ή το **17,1%** αντίστοιχα της συνολικής απασχόλησης. Ενώ αν συνυπολογιστούν, με πολλαπλασιαστή αντίστοιχο του ΑΕΠ (2,2 ή 2,65), τότε η συνολική απασχόληση (άμεση και έμμεση) που δημιουργεί ο τουρισμός ανέρχεται σε **37,6%** έως **45,2%** του συνόλου και για τα δύο έτη

14. Πηγές

- Ελληνική Στατιστική Αρχή,
- Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος,
- Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας,
- Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Επιβατηγού Ναυτιλίας,
- ΙΟΒΕ (2012), Η επίδραση του τουρισμού στην ελληνική οικονομία,
- ΚΕΠΕ (2014), Οικονομικές Εξελίξεις, Τεύχος 24, Ιούνιος 2014,
- Άρης Ίκκος & Σεραφείμ Κουτσός (2021), Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2021 (ΙΝΣΕΤΕ),
- Ετήσια Έρευνα για τον Ξενοδοχειακό Κλάδο, 2022
- CLIA (2018), Contribution of Cruise Tourism to the Economies of Europe 2017,
- Οικονομικά αποτελέσματα της Aegean,
- Άρθρο της TravelDailyNews.gr για τα Οικονομικά Αποτελέσματα της Sky Express.

Η παρούσα μελέτη υλοποιήθηκε από το ΙΝΣΕΤΕ στο πλαίσιο της Πράξης:
«Δράσεις πρόγνωσης και παρακολούθησης μεταβολών του Τουριστικού Τομέα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της διαρθρωτικής προσαρμογής του»
με κωδικό MIS 5003333, η οποία εντάσσεται στο **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία 2014-2020" και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)**

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΤΠΑ, ΤΣ & ΕΚΤ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΑνΕΚ

ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

ΕΣΠΑ 2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης